

Vzdělání a kvalifikace

Vzdělání

Vzdělání je souhrn znalostí, dovedností a návyků, které jedinec získá specifickou činností - učením.

- Vzdělání je základní podmínkou k začlenění jedince do společnosti.
 - Nejorganizovanější formou vzdělávání je vyučování. Vyučování se provádí nejčastěji ve vzdělávacích institucích.
 - Vzdělání probíhá ve všech oblastech lidského počínání. Výsledkem takového vzdělání je komplexní rozvoj jedince.
-

Obsah:

1. Základní oblasti rozvoje
2. Historie vzdělávání
3. Stupně vzdělávání v České republice
4. Předškolní vzdělávání
 - Odklad školní docházky
 - Definice školní zralosti:
 - Znaky školní zralosti:
5. Základní vzdělávání
 - Klíčové kompetence
 - Vzdělávací oblasti
6. Střední vzdělání
 - Stupně středního vzdělávání:
 - Závěrečná zkouška
 - Závěrečná zkouška s vyučením
 - Maturitní zkouška
 - Společná část
 - Profilová část
7. Vyšší odborné vzdělání
8. Vysokoškolské vzdělání
 - Bakalářský studijní program
 - Magisterský studijní program
 - Doktorský studijní program
9. Kvalifikace

Základní oblasti rozvoje:

- Věda, technika a umění
- Morálka, právo a politika
- Fyzická i duševní produktivní činnost - práce
- Tělesná výchova a sport
- Filozofie a náboženství

Historie vzdělávání

Počátky vzdělávání

V počátcích vzdělávání, po dobu několika set tisíc let probíhalo vzdělání prostřednictvím zkoumání, nápodobou. Vzdělávání bylo oproštěno organizovanosti, základním úkolem vzdělání bylo připravit jedince k přežití.

Vzdělávání v době rozvoje zemědělství

Kreativita a poznávání v dobách minulých bylo nahrazeno učením pracovních návyků. Děti byly od počátku využívány k práci. Úspěšné zemědělství vyžadovalo dlouhé hodiny relativně nekvalifikované, opakující se práce, kterou mohly vykonávat děti. Lidé byli díky zemědělství vyprodukovat více jídla, uživil tak více dětí - pracovní síly.

Středověké vzdělávání

Zemědělství umožnilo akumulaci majetku - převzetí majetku do jedné rukou. Půda, jako výrobní prostředek se stala majetkem několika jedinců, kteří zjistili, že nejlepším zhodnocením majetku je jeho obdělání za pomoci lidské síly. Děti, do teď zapojeny do práce na rodinném majetku, začaly pracovat nejen pro rodinný prospěch, ale také pro prospěch feudálního majitele. Jinak to však bylo s dětmi feudálů. Těm už bylo poskytnuto vzdělání, které je připravovalo na roli pána.

Průmyslový rozvoj a jeho dopad na vzdělávání

S nárůstem průmyslu a nové buržoazní třídy feudalismus postupně upadal, ale život většiny dětí se ihned nezlepšil. Stejně jako vlastníci půdy, měli podnikatelé jediný zájem. Maximalizovat zisk. Vystala však další potřeba. Pracovníci v průmyslových provozech museli mít alespoň triviální vzdělání. Trivium - čtení psaní

počítání. Nejdůležitějším požadavkem byla přesnost, vykonávání příkazů, tolerance dlouhých hodin jednotvárné práce, a základní schopnost číst a psát. Dalším, neméně důležitým aspektem byla indoktrinace - přijetí určitých pravd a způsobu myšlení. Jedinou tehdy známou metodou výuky bylo, nucené opakování a následné testování. Bití bylo nedílnou součástí výuky a hra byla považována za nevhodné "vyrušování".

Podnět k všeobecnému vzdělání, přišel od vznikající protestantské církve. Zejména Martin Luther prosazoval veřejné vzdělávání jako křesťanskou povinnost, která dokáže zachránit duši před věčným zatracením.

Školství 19. a 20. století

V 19. století se školství začalo postupně humanizovat, přestože tělesné tresty přetrvaly až do 20. století. Škola postupně nahradila práci na poli, v továrnách a domácí práce jako hlavní zaměstnání dětí. Přetrvalo také memorování textů.

Stupně vzdělávání v České republice

Stupně vzdělávání v České republice upravuje zákon č. 561/2004 Sb., známý jako Školský zákon a zákonem o vysokých školách - č. 111/1998 Sb.

1. Předškolní vzdělávání (zákon č. 561/2004 Sb., Část 2, § 33 - § 35)
2. Základní vzdělávání (zákon č. 561/2004 Sb., Část 3, § 44 - § 56)
3. Střední vzdělávání (zákon č. 561/2004 Sb., Část 4, § 58 - § 58)
4. Vyšší odborné vzdělání (zákon č. 561/2004 Sb., Část 5, § 92 - § 107)
5. Vysokoškolské vzdělání (Zákon o vysokých školách - č. 111/1998 Sb.)

ISCED

Systém kódování úrovně vzdělání podle klasifikace z roku 2011.

- 0 Vzdělávání v raném dětství (mateřské školy)
- 1 Primární vzdělávání (1. stupeň základní školy)
- 2 Nižší sekundární vzdělávání (2. stupeň základní či 1. - 4. ročník 8 - letých středních škol)
- 3 Vyšší sekundární vzdělávání (středoškolské, maturita či vyučení)
- 4 Postsekundární neterciární vzdělávání (pomaturitní studium)
- 5 Krátký cyklus terciárního vzdělávání (vyšší odborné)
- 6 Bakalářské nebo jí odpovídající úroveň
- 7 Magisterské nebo jí odpovídající úroveň
- 8 Doktorské nebo jí odpovídající úroveň
- 9 Vzdělávání jinde neuvedené

Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání získané v mateřských školách a speciálních mateřských školách se považuje za předstupeň k základnímu vzdělávání. Předškolní vzdělávání není povinné, přestože se plánuje změna legislativy tak, aby alespoň poslední rok (předcházející vstupu do základní školy), byl povinný. Má to své opodstatnění. Děti,

kteře se nezúčastňují předškolního vzdělávání mají problémy s adaptací ve školním kolektivu, jejich rozvoj je opožděn, mají problémy s komunikací. Bývá obvyklé, že splňují předpoklady pro odklad školní docházky, pokud ovšem odložený rok není využit pro předškolní vzdělávání, bývá zlepšení nepatrné.

Odklad školní docházky

Ze zákona vyplývá, že povinná školní docházka začíná v šesti letech dítěte. Může za určitých okolností začít už dříve, za jistých podmínek i později. Důvodem k předčasnému zařazení do školní docházky může být předčasná vyspělost, nebo vysoké nadání. Častější je však odložení školní docházky, o čemž v konečném efektu sice rozhoduje **rodič**, ale významný poradní a spolurozhodovací hlas má také **pedagogicko-psychologická poradna (PPP)**. V případě dětí se zdravotním postižením je potřeba také vyjádření příslušného **speciálně pedagogického centra (SPC)**. Odborným lékařem způsobilým posoudit zdravotní stav dítěte pro účely odkladu začátku povinné školní docházky může být **dětský lékař nebo praktický lékař pro děti a dorost**. Převážně v případech posouzení tělesné zralosti. Rozhodnutí o odkladu povinné školní docházky vydává ředitel školy, ve které bylo dítě zapsáno.

Na dobrém začátku vše záleží

Jan Amos Komenský

Definice školní zralosti:

Školní zralost v pedagogicko-psychologickém pojetí znamená stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu, která mu umožňuje adaptaci na prostředí školy. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, s. 243)

Znaky školní zralosti:

- Věk vstupu dítěte do školy - vstup do školy je limitován dovršením 6-ti let k 31. srpnu
- Filipínská míra - dítě si dosáhne rukou přes hlavu na ucho na opačné straně
- Kapalínův index - posouzení vztahu mezi poměrem výšky a váhy. (Například $120 \text{ cm}/20 \text{ kg} = \text{růstový věk } 6$ - čím vyšší, tím lze předpokládat vyšší školní zralost)
- Hledisko kognitivní, vyšetření inteligence
 - Posuzuje psycholog
 - Speciální pedagog
- Vyhraněnost laterality - pravolevá orientace
- Obecná informovanost dítěte
- Emoční hledisko - úroveň autoregulace citů a impulsů
- Regulace uspokojování svých potřeb
- Morální zralost - základy chápání norem a hodnot, úroveň ovládnutí svého chování.
- Motivační hledisko
 - Úkolová a volní zralost - zralost pro plnění úkolů
 - Cílevědomost
 - Vytrvalost
- Hledisko sociální
 - Schopnost dítěte přijmout novou roli školáka
 - Samostatnost
 - Spolupráce
 - Kooperace
 - Podřízení se autoritě a podobně
- Jiráskův test školní zralosti, například modifikace Kernova testu - ze tří testů:
 - Kresba mužské postavy
 - Nápodoba psacího písma
 - Obkreslení skupiny teček
- Reverzní test (Edfeldtův)
- úroveň zrakové diferenciacce
- úroveň reverzních tendencí (zaměňování zrcadlových tvarů)

Základní vzdělávání

Základní vzdělávání je všeobecné, realizuje se v institucích základního školství. Základní vzdělávání probíhá povinně - je součástí povinné školní docházky.

Základní vzdělávání se realizuje:

1. Na základní škole (devítiletý program)
2. [Na základní škole speciální \(desetiletý program\)](#)
3. Na nižším stupni víceletých gymnázií
4. V konzervatořích
5. Kurz pro získání základního vzdělání uskutečňovaného v základní nebo střední škole

Základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a na výchovu v rodině. Je devítileté. Je členěno na 1. a 2. stupeň základní školy.

Základní vzdělávání na 1. stupni usnadňuje svým pojetím přechod žáků z předškolního vzdělávání a rodinné péče do povinného, pravidelného a systematického vzdělávání. 1. stupeň základní školy je tvořen prvním až pátým ročníkem.

Pojetí základního vzdělávání na 2. stupni je budováno na širokém rozvoji zájmů žáků, na vyšších učebních možnostech žáků a na provázanosti vzdělávání a života školy se životem mimo školu. 2. stupeň základní školy je tvořen šestým až devátým ročníkem.

Do vyššího ročníku (třídy) základní školy postoupí žák, který na konci druhého pololetí prospěl ze všech povinných předmětů stanovených školním vzdělávacím programem s výjimkou předmětů výchovného zaměření stanovených rámcovým vzdělávacím programem a předmětů, z nichž byl uvolněn.

Do vyššího ročníku postoupí i žák prvního stupně základní školy, který již v rámci prvního stupně opakoval ročník, a žák druhého stupně základní školy, který již v rámci druhého stupně opakoval ročník, a to bez ohledu na prospěch tohoto žáka.

Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.

Cílem základního vzdělávání je rozvíjení klíčových kompetencí:

- osvojení si strategií učení a motivovat pro celoživotní učení - **kompetence k učení**
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů - **kompetence k řešení problémů**
- rozvoj komunikačních dovedností - **kompetence komunikativní**
- rozvoj schopnosti spolupracovat, respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých - **kompetence sociální a personální, kompetence pracovní**
- rozvoj schopnosti projevat se jako svébytná, svobodná a zodpovědná osobnost, uplatňovat svá práva a naplňovat své povinnosti - **kompetence občanské**
- rozvíjet potřebu projevat pozitivní city v chování, jednání a prožívání životních situací, rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i přírodě - **kompetence občanské**
- rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný- **kompetence občanské**
- rozvíjet schopnost tolerance a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám - **kompetence občanské, kompetence komunikativní**
- rozvíjet schopnost poznávat vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci - **kompetence k řešení problémů**

Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah základního vzdělávání je orientačně rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- Jazyk a jazyková komunikace - Český jazyk a literatura, cizí jazyk
- Matematika a její aplikace
- Informační a komunikační technologie
- Člověk a jeho svět
- Člověk a společnost - Dějepis, Výchova k občanství
- Člověk a příroda - Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis
- Umění a kultura - Hudební výchova, Výtvarná výchova
- Člověk a zdraví - Výchova ke zdraví, Tělesná výchova
- Člověk a svět práce

Střední vzdělání

Střední vzdělání poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním.

Stupně středního vzdělávání:

- střední vzdělání - vzdělávací program denní formy v délce 1 - 2 roky
- střední vzdělání s výučním listem
 - vzdělávací program v délce 2 - 3 roky ukončený závěrečnou učňovskou zkouškou
 - zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem, 1 - 2 roky denního studia
- střední vzdělání s maturitní zkouškou
 - vzdělávací program šestiletého nebo osmiletého gymnázia
 - vzdělávací program v délce 4 let denní formy vzdělávání
 - vzdělávací program nástavbového studia v délce 2 let denní formy vzdělávání
 - vzdělávací program zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou v délce 1 - 2 roky denního studia

Závěrečná zkouška

Závěrečná zkouška je vyžadována k ukončení středního vzdělání (bez vyučení) formou:

- praktická zkouška z odborných předmětů
- teoretická zkouška z odborných předmětů

Závěrečná zkouška s vyučením

Forma závěrečné zkoušky:

- písemná zkouška z odborných předmětů
- ústní zkouška z odborných předmětů
- praktická zkouška z odborných předmětů

Maturitní zkouška

Maturitní zkouška se skládá ze dvou částí:

- Společná část
 - Český jazyk a literatura
 - Cizí jazyk, nebo matematika
- profilová část
 - 2 nebo 3 zkoušky (podle vzdělávacího programu), přičemž nejvýše dvě mohou být volitelné

Společná část

Zkouška z Českého jazyka a literatury a cizího jazyka se skládá s dílčích zkoušek:

- didaktický test
- písemná práce
- ústní zkouška před maturitní komisí

Zkouška z matematiky se skládá s didaktického testu - písemného testu

Profilová část

Zkoušky profilové části maturitní zkoušky se konají formou:

- vypracování maturitní práce a její obhajoby před zkušební maturitní komisí
- ústní zkoušky před zkušební maturitní komisí
- písemné zkoušky
- praktické zkoušky
- nebo kombinací dvou i více výše uvedených forem

Vyšší odborné vzdělání

Vyšší odborné vzdělávání rozvíjí a prohlubuje znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytuje všeobecné a odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností. Délka vyššího odborného vzdělání je 3 roky (včetně odborné praxe), u zdravotnických oborů 3,5 let.

Vyšší odborné vzdělání se ukončuje absolutoriem:

- vypracování absolventské práce
- zkouška z odborných předmětů
- zkouška z cizího jazyka
- obhajoba absolventské práce

Dokladem o dosažení vyššího odborného vzdělání je vysvědčení o absolutoriu a diplom absolventa vyšší odborné školy. Označení absolventa vyšší odborné školy, které se uvádí za jménem, je "diplomovaný specialista" (zkráceně "DiS.").

Vysokoškolské vzdělání

Vysokoškolské vzdělání probíhá na veřejných a soukromých vysokých školách. Studijní programy na vysoké škole:

- Bakalářský studijní program
- Magisterský studijní program
- Doktorský studijní program

Bakalářský studijní program

Bakalářský studijní program je zaměřen na přípravu k výkonu povolání a ke studiu v magisterském studijním programu. Doba studia je 3, maximálně 4 roky.

Bakalářský program se ukončuje:

- vypracováním závěrečné práce
- státní závěrečnou zkouškou
- obhajobou závěrečné práce

Absolventům studia v bakalářských studijních programech se uděluje akademický titul "bakalář" (ve zkratce "Bc." uváděné před jménem), v oblasti umění akademický titul "bakalář umění" (ve zkratce "BcA." uváděný před jménem).

Magisterský studijní program

Magisterský studijní program navazuje na bakalářský studijní program. Je zaměřen na získání teoretických poznatků založených na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje, na zvládnutí jejich aplikace a na rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti. Trvá 1 až 3 roky.

Magisterský program se ukončuje:

- vypracováním závěrečné práce
- státní závěrečnou zkouškou (v oblasti lékařství se ukončuje státní rigorózní zkouškou)
- obhajobou diplomové práce

Absolventům studia v magisterských studijních programech se udělují tyto akademické tituly:

- oblast ekonomie, technických věd a technologií, zemědělství, lesnictví a vojenství, titul "inženýr" (ve zkratce "Ing." uváděný před jménem)
- oblast architektury "inženýr architekt" (ve zkratce "Ing. arch." uváděný před jménem)
- oblast zubního lékařství "doktor zubního lékařství" (ve zkratce MDDr. uváděný před jménem)
- oblast veterinárního lékařství a hygieny "doktor veterinární medicíny" (ve zkratce "MVDr." uváděný před jménem)
- oblast umění "magistr umění" (ve zkratce "MgA." uváděný před jménem)
- ostatních oblastí "magistr" (ve zkratce "Mgr." uváděný před jménem)

Absolventi magisterských studijních programů mohou požádat o vykonání státní rigorózní zkoušky jejíž součástí je obhajoba rigorózní práce. Po jejím vykonání se udělují tyto akademické tituly:

- oblast práva "doktor práv" (ve zkratce "JUDr." uváděný před jménem)
- oblast humanitních, pedagogických a společenských věd "doktor filozofie" (ve zkratce "PhDr." uváděný před jménem)
- oblast přírodních věd "doktor přírodních věd" (ve zkratce "RNDr." uváděný před jménem)
- oblast farmacie "doktor farmacie" (ve zkratce "PharmDr." uváděný před jménem)
- oblast teologie "licenciát teologie" (ve zkratce "ThLic." uváděný před jménem) nebo "doktor teologie" (ve zkratce "ThDr." uváděný před jménem)

Doktorský studijní program

Je zaměřen na vědeckou samostatnou tvůrčí činnost v oblasti výzkumu nebo vývoje nebo na samostatnou teoretickou a tvůrčí činnost v oblasti umění. Trvá 3 až 4 roky. Studium v doktorském studijním programu probíhá podle individuálního studijního plánu pod vedením školitele.

Doktorský program se ukončuje:

- vypracováním disertační práce. Disertační práce musí obsahovat původní a uveřejněné výsledky nebo výsledky přijaté k uveřejnění.
- obhajobou disertační práce
- státní doktorskou zkouškou

Absolventům studia v doktorských studijních programech se udělují tyto akademické tituly:

- akademický titul "doktor" (ve zkratce "Ph.D." uváděný za jménem)
- akademický titul "doktor teologie" (ve zkratce "Th.D." uváděný za jménem)

Kvalifikace

- Kvalifikace je ve smyslu vzdělávání odborná připravenost k nějaké specifické činnosti.
- Profesionální kvalifikací rozumíme způsobilost vykonávat určitou pracovní činnost nebo více pracovních činností, které ve svém celku umožňují určité profesní uplatnění.
- Národní soustavou kvalifikací (NSK) rozumíme veřejně přístupný registr všech úplných profesních a profesních kvalifikací potvrzovaných, rozlišovaných a uznávaných na území České republiky. Definiuje požadavky na odborné způsobilosti jednotlivých kvalifikací bez ohledu na způsob jejich získání.